

Γράφει η Στεργία ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ*

Το δημόσιο πανεπιστήμιο έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση. Η συνταγματική αναθεώρηση ναυάγησε αλλά επιχειρείται η εφαρμογή του νόμου πλαισίου, υπό τη μορφή "φροντίδας" που θα έρθει, υποτίθεται να απαλλάξει την ανώτατη εκπαίδευση από κάθε μορφή δυσλειτουργίας. Το πανεπιστήμιο αντιστέκεται στη φροντίδα, αναπτύσσει την άμυνά του μέσα σε έναν ιδιόζοντα χώρο, εκείνον του πανεπιστημιακού ασύλου. Αυτόν ακριβώς τον χώρο προσβάλλει η φροντίδα των κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων γι' αυτό ο πανεπιστημιακός κόσμος αντιστέκεται σε όλα τα σημεία της εφαρμογής τους.

Τα παρακάτω σχόλια τοποθετούνται στα πλαίσια μιας τέτοιας προβληματικής της αντίστασης και βασίζονται σε δύο κείμενα* που θα ήταν κρίμα να λείπουν από αυτή. Το κείμενο του Ζ. Ντερριντά εστιάζει στον απροϋπόθετο και δημόσιο χαρακτήρα του πανεπιστημιακού λόγου. Στο πανεπιστήμιο, μας λέει, πρέπει όλα να μπορούν να ειπωθούν δημόσια. Ταυτόχρονα περιγράφει το απροϋπόθετο του πανεπιστημιακού χώρου, μιλώντας για έναν τόπο που μπορεί να εγκυμονεί συμβάντα. Το συμβάν εδώ εμφανίζεται σαν κάτι το οποίο καθώς συμβαίνει δεν ενεργοποιεί απλώς αυτό που έχει ήδη καταστεί δυνατόν από τις υπάρχουσες δομές: "Το συμβάν υπάγεται σε ένα ίσως το οποίο συνάδει όχι με το δυνατόν αλλά με το αδύνατον"¹. Έτσι μας βοηθά να διακρίνουμε στην καρδιά του δημόσιου χώρου, ένα προνομιούχο υποσύνολό του, που μπορεί να εγκυμονεί το αδύνατο και "πρέπει συμβολικά να προστατευθεί μέσω ενός είδους ασυλίας-ανοσίας, ως εάν το ένδον του ήταν απαραβίαστο"¹. Συνεπώς το πανεπιστήμιο δεν μπορεί καν να υπάρξει χωρίς να διασφαλίζει αυτό το ως εάν, όχι σαν ένα πραγματικό επώνυμο προϊόν ή έργο, αλλά σαν τον χώρο του αδύνατου, που ανήκει στο μέλλον και δεν μπορούμε να προετοιμάσουμε την άφιξή του.

Δυστυχώς, μιλώντας για μια ειδική, υπό ασυλία χωρικότητα στην καρδιά του δημόσιου χώρου, διατρέχουμε έναν σοβαρό κίνδυνο: να φανταστούμε αυτή τη χωρικότητα περισσότερο σαν ένα εντός. Εδώ καθόλου δε μας αφορά η προστασία ενός ευαίσθητου και καλοφροντισμένου μέσα. Μας ενδιαφέρει η ασυλία που καθιστά δυνατό ένα έξω. Αυτό το έξω έρχεται να προσδιορίσει την παράδοξη φύση του πανεπιστημιακού δημόσιου χώρου. Το "εντός του ένδον" που αναφέρει περιστασιακά ο Ντερριντά, βρίσκεται παραδόξως σ' αυτό το έξω. Η τάση να αντιλαμβανόμαστε τον πανεπιστημιακό χώρο σαν ένα μέσα, που πρέπει να φυλαχτεί, να διαμορφωθεί προσεκτικά, να διασφαλίσει τους χρήστες του και το υλικό του, αφήνει το περιθώριο στις εξουσίες να δεισδύσουν σαν εγγυητές αυτού του "καθαρού" μέσα. Μια τέτοια εσωτερικότητα είναι εντελώς ευάλωτη σε κυρίαρχες δομές που επιδιώκουν να την ελέγξουν και να την διαμορφώσουν. Στον αντίποδα της, συναντούμε το έξω του Μ. Φουκώ σαν το χώρο που δεν ανήκει ούτε στην εξουσία, ούτε στη γνώση. Βρίσκεται γύρω τους αλλά και ανάμεσά τους μοναδικός εγγυητής της μη-σχέσης τους. Μεταφέροντας συνεχώς τα όριά του, δεν μπορεί να γίνει προσιτός εκεί όπου ασκείται κάποια μορφή συστηματικής φροντίδας. Μόνο η αμέλεια έλκει προς το έξω, ενώ "μια τέτοια αμέλεια δεν είναι στήλη παρά η άλλη όψη ενός ζήλου"².

Μια πολύ εργατική αμέλεια, λοιπόν, διαφυλάσσει τον πανεπιστημιακό χώρο από τη δεισδυσία των εξουσιών, η αμέλεια της πανεπιστημιακής ασυλίας. Εξασφαλίζει έναν

τόπο που μπορεί να επικοινωνεί με το έξω. Που μπορεί να παράγει επινοήσεις, αναδύσεις, επιθυμίες. Που μπορεί να παράγει πραγματικά συμβάντα.

* Η Στεργία Σαραντοπούλου είναι αρχιτέκτονας ΕΜΠ

1. Ζακ Ντεριντά, *Το Πανεπιστήμιο άνευ όρων*, μετάφραση - σημειώσεις Βαγγέλης Μπιτσώρης, εκδ. Εκκρεμές, 2004

2. Μισέλ Φουκώ, *Ο στοχασμός του έξω*, μετάφραση-σημειώσεις Γιώργος Σπανός, εκδ. Πλέθρον, 1998